

Ένα ελληνικό, ποντιακό χωριό στο ορεινό Ναγκόρνο Καραμπάχ

/ [Ομογένεια](#)

Του Σάββα Καλεντερίδη

Τò περασμένο σαββατοκύριακο βρεθήκαμε στò Άρτσάχ - όρεινò Καραμπάχ, ώς παρατηρητès στis έκλογès τoύ έκεi αυτόνομoυ κράτους, κατόπιν πρόσκλησης τής Άρμενικής Όμοσπονδίας Εύρώπης για τή Δικαιοσύνη και τή Δημοκρατία. Τή Δευτέρα, και άφοϋ είχαμε έπιτελέσει τò καθήκον και τήν άποστολή τoϋ παρατηρητῆ, άποφασίσαμε νά έπισκεφθοϋμε τò ένα και μοναδικò έλληνικό χωριò τò όποio μάθαμε (όμολογουμένως με έκπληξη) ότι ύπάρχει έκεi!

Τò ΥΠΕΞ τής Δημοκρατίας τoϋ Άρτσάχ μάς χορήγησε ένα αύτοκίνητο με τόν όδηγό του και έναν μεταφραστή, Έλληνα πολίτη άρμενικής καταγωγῆς πoϋ φοιτᾷ στη σχολή Καλῶν Τεχνῶν τoϋ Έρεβάν, τόν Χοβίκ Κασαπιάν.

Όταν έπιβιβαστήκαμε στò αύτοκίνητο, μάς περίμενε δεύτερη έκπληξη, άφοϋ ó όδηγòς μάς είπε: «Και γιατί δέν παίρνετε μαζί σας τόν Κώστα τόν Έλληνα, πoϋ κατάγεται και μένει στò Στεπανακέρτ;*». Φυσικά τόν πήραμε και μπήκαμε στò δρόμο για τò έλληνικό χωριò, τò όποio φέρει έπάξια τόν τίτλο τής πιò άπομακρυσμένης άποικίας τῶν Έλλήνων μεταλλωρύχων τoϋ Πόντου!

Άφοϋ περάσαμε άπο τήν έπαρχία Άγντάμ, πoϋ μέχρι τò 1994 άνῆκε στην έπικράτεια

τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν καὶ τώρα ἐλέγχεται ἀπὸ τὶς ἔνοπλες δυνάμεις τοῦ Ἀρτσάχ, καὶ ἀφοῦ περάσαμε ἀπὸ τὸ ἐπιβλητικὸ κάστρο καὶ τὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο τῆς Τιγρανόκερτας, ποὺ ἔχτισε ὁ Τιγράνης, ὁ Μεγαλέξανδρος τῶν Ἀρμενίων, φθάσαμε στὸ Μαρτακέρτ, τὴν πρωτεύουσα τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας στὴν ὁποία ἀνήκει τὸ Μεχμανά.

Ἐκεῖ ὁ Κώστας ζήτησε νὰ πάρει ὀρισμένες προμήθειες γιὰ νὰ μᾶς κάνει τὸ τραπέζι. Στὴν ἀρχὴ τοῦ εἶπαμε νὰ μὴν πάρει τίποτα γιατί δὲν εἴχαμε χρόνο, δεδομένου ὅτι μόνο γιὰ τὸ πηγαινέλα χρειάζομασταν συνολικὰ πέντε ὥρες. Ἦταν ἀμετάπειστος. Στὴ συνέχεια ζητήσαμε νὰ πληρώσουμε ἐμεῖς τὸ ἀντίτιμο τῶν προμηθειῶν καὶ φυσικὰ ἀντιμετωπίσαμε ἀκόμα πιὸ ἰσχυρὴ ἄρνηση.

Ἐκεῖ, στὸ παντοπωλεῖο, συναντήσαμε μισὴ ντουζίνα στρατιῶτες τῶν εἰδικῶν δυνάμεων τοῦ Ἀρτσάχ. Ὁ ἓνας, μόλις ἄκουσε ὅτι μιλάμε ἑλληνικά, μᾶς εἶπε «καλημέρα» χωρὶς νὰ ξέρει πολλὰ πράγματα ἐκτὸς ἀπὸ ὀρισμένες ἑλληνοποντιακὲς λέξεις. Μᾶς εἶπε ὅτι εἶναι Ἑλληνοαρμένιος, ἢ γιαγιά του εἶναι ἀπὸ τὸ Μερχανά, μᾶς ἀγκάλιασε καὶ μετὰ μᾶς ἀγκάλιασαν καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶτες καὶ μᾶς ἔδειξαν πόσο ψηλὰ ἔχουν στὴ συνείδησή τους τοὺς Ἑλληνες. Στὴ συνέχεια πήραμε τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο γιὰ τὸ ἑλληνικὸ χωριὸ ποὺ στέκεται γιὰ περίπου διακόσια χρόνια πάνω σὲ μία βουνοκορφὴ τοῦ Ἀρτσάχ, ἀπομονωμένο καὶ μακριὰ ἀπὸ καθετὶ ἑλληνικὸ, ἀφοῦ ἡ πιὸ κοντινὴ ἑλληνοποντιακὴ ἀποικία –τὸ Ἀλαβερντὶ τῆς Ἀρμενίας– ἀπέχει περίπου 400 χλμ. Αὐτὸ σημαίνει, μὲ ὅρους τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ, περίπου... 30 μέρες δρόμο.

Μετὰ ἀπὸ ἀνάβαση σὲ ἓναν κατεστραμμένο δρόμο, διαδρομὴ ποὺ διήρκεσε περίπου μία ὥρα καὶ εἴκοσι λεπτὰ ἀπὸ τὸ Μαρτακέρτ, καὶ ἀφοῦ διανύοντας τὰ τελευταῖα πέντε χιλιόμετρα νιώσαμε τί θὰ πεῖ... Camel Trophy, φτάσαμε στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, στὰ 1.300 μέτρα, κι ἀπὸ κεῖ κατηφορίσαμε, μὲ κατεύθυνση βόρεια. Μετὰ ἀπὸ λίγο, ὅταν φάνηκαν τὰ ὀπωροφόρα δένδρα μέσα στὸ δάσος, καταλάβαμε ὅτι πλησιάζουμε στὸ χωριό.

Τὸ πρῶτο σπίτι μόλις μπαίνουμε στὸ χωριό, δεξιά, εἶναι τοῦ Κόλια, ὅπως ἀποκαλοῦν τὸν Νίκο Ἰωαννίδη, πατέρα τοῦ Κώστα ποὺ μᾶς συνόδευε. Μᾶς ὑποδέχτηκε στὴν αὐλόπορτα. Ἐνενήντα ἐνὸς ἐτῶν, καλοστεκούμενος, μᾶς καλοδέχεται στὰ ποντιακά: «Καλῶς ἔρθετε». Στὴ συνέχεια μᾶς ἐξιστορεῖ τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ – ὅσα ἤξερε, δηλαδή, ἀπὸ αὐτὴν. Σύμφωνα μὲ τὸν Κόλια, τὸ χωριὸ χτίστηκε ἀπὸ Ἑλληνες τῆς Τραπεζούντας καὶ τῆς Χαλδίας πρὶν ἀπὸ πολλὰ-πολλὰ χρόνια (ἴσως πάνω ἀπὸ δύο αἰῶνες), οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν ἐπειδὴ εἴχαν πληροφορηθεῖ ὅτι στὴν περιοχὴ, στὰ σωθικὰ τοῦ βουνοῦ, κρύβονται ἀποθέματα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Δέν ἦταν σὲ θέση νὰ μᾶς πεῖ καὶ δὲν εἶχαμε κι ἐμεῖς τὴ δυνατότητα νὰ ἐρευνήσουμε ποιοὶ ἦταν οἱ πρῶτοι οἰκιστές, οἱ ἰδρυτὲς τοῦ Μεχμανᾶ. Πάντως στὸ χωριὸ ὑπῆρχαν οἰκογένειες μὲ τὰ ἐπώνυμα Ἀκριτίδη, Παπαδόπουλου, Πουταχίδη, Στυλιανίδη, Ἰωαννίδη, Λαβασίδη

Ἐπίσης, ὁ Κόλιας μᾶς πληροφόρησε ὅτι στὸ χωριὸ λειτουργοῦσε ἐκκλησία μὲ Ἕλληνα παπὰ καὶ σχολεῖο μὲ Ἕλληνα δάσκαλο, ποὺ δίδασκε μὲ βάση ἐλληνικὸ πρόγραμμα διδασκαλίας! Μάλιστα μᾶς εἶπε ὅτι ὁ ἴδιος, ποὺ γεννήθηκε τὸ 1924,

Δάσκαλός

